

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

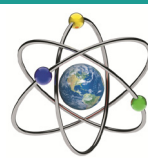
№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 458 sahifa,
2-mart, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatievna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamishева	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar.....	250
U. A. Jumanazarov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi	254
G. R. Ibragimova, Abdulkarimova Dilfuza	
Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi	262
Avlayev Orif Umirovich	
AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari....	267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi	
Sun'iy intellektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni	273
Ubbiyev Alisher Tairovich	
Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat	277
Sattorova Mohira Aminqulovna	
Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish .	281
Namzabayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi	
Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish	285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi	

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования	289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.	
Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi	292
Xurramov Anvar Jumanazarovich	
Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori	296
G'oyimov Umar Eshmurodovich	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish.....	301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna	
Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish	307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish	312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi	
Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni	317
Qodirova Sevara Shuxratovna	
Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.....	325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi	329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul	
Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi.....	333
Boynazarova Munajat	
O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari.....	337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona	
Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий	340
Гаухар Джанпеисова	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari	347
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход	351
Турланова Сауле Дадажановна	
Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish.....	357
Maxsetova Zuxra Torebayevna	
Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti	361
Karimov Odiljon Baxadirovich	
Oliy ta'limda talabalarining kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida).....	364
Samatova Munira Dilshod qizi	
Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи	368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiiy tavsifi	373
Ergasheva Matluba Burxonovna	
Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari.....	378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich	

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi.....	382
Karimov Feruz Raimovich	
Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar	386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	389
Masharibova Lobar Rayimberganovna	
Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish.....	393
Mirtoeva Shohruza Ibjohimjon qizi	
Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish	396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova	
Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari.....	400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna	
Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi.....	403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi.....	406
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna	
Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari	410
Sh. T. Musulmonova	
15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash	413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish.....	422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna	
Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna	
Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста.....	432
Г. С. Алиходжаева	
Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников ..	436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева	
Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель	440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева	
O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ...	444
Murodova Umida Dilmurodovna	
Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку	449
Саидова Махсудахон Аббасовна	
Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования.....	452
Собирова Пошшаой Эркин кизи	
Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий.....	455
Хафизова Машхура Аминовна	

O'QITISHNING MAQSAD VA VAZIFALARINI TALABALARNING BO'LAJAK PEDAGOGIK FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH SIFATIDA

Murodova Umida Dilmurodovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
"Surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari" kafedrası
dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quv lug'atida leksik materialni tanlashning didaktik tamoyillari va mezonlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, lug'atning tuzilishiga qo'yiladigan didaktik talablar keltiriladi. Lug'at tanlovi asosan turli akademik va ta'lim darajasidagi olimlar tomonidan qo'llaniladi. Maqolada muallifning asosiy vazifasi tayyorlangan materialni o'rgatuvchi tizim sifatida shakllantirish va izohlashdan iborat. Bo'lajak lug'at matnini ochib berish hamda lug'at modelini qurish asosiy maqsadlardan biridir. Binobarin, o'qitish metodlari va usullarini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: matn, motivatsiya, didaktika, komponent, kategoriya, tizim, jarayon, terminologiya, bilim, malaka, telekonferensiya, magistratura, innovatsiya, material, sikl, mobilizatsiya, axborot, gnostik, ma'lumotnoma, atama, lug'at.

Abstract: This article examines the didactic principles and criteria for selecting lexical material for a textbook. It also outlines the didactic requirements for dictionary structure. The selection of dictionary content is primarily applied by scholars at various academic and educational levels. The author's main objective in this article is to develop and explain the prepared material as a teaching system. This involves presenting the text of the future dictionary and constructing a dictionary model. Consequently, it includes defining teaching methods and techniques.

Key words: text, motivation, didactics, component, category, system, process, terminology, knowledge, skills, teleconference, master's degree, innovation, material, cycle, mobilization, information, gnostic, reference book, term, dictionary.

Аннотация: В данной статье рассматриваются дидактические принципы и критерии отбора лексического материала для учебника. Также представлены дидактические требования к структуре словаря. Подбор словарного материала в основном осуществляется учёными различных академических и педагогических уровней. Главная задача автора статьи – формирование и объяснение подготовленного материала как учебной системы. Она заключается в раскрытии текста будущего словаря и построении его модели. Следовательно, это предполагает определение методов и приёмов обучения.

Ключевые слова: текст, мотивация, дидактика, компонент, категория, система, процесс, терминология, знания, умения, телеконференция, магистратура, инновация, материал, цикл, мобилизация, информация, гностический, справочник, термин, словарь.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining dastlabki kunlaridanoq xalqning, ayniqsa o'qib kelayotgan avlodning ta'limi va tarbiyasini takomillashtirishga katta e'tibor qaratayotgan mamlakatda malakali kadrlar tayyorlash jiddiy ehtiyojga aylandi. Ta'lim tizimining tubdan isloh qilinishi, O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatida ustuvor yo'nalish deb tan olinganligi raqobatbardosh pedagogik kadrlar tayyorlash sohasida ham asosiy va aniq vazifalarni belgilab berdi. O'qitishni tashkil qilishning nutqiy-kommunikativlikka, intensiv pedagogik texnologiyalarga, o'quv-metodik majmualarni qurishning yangi didaktikasiga yo'naltirilgan yangi shakllari talab etilmogda. Davlatchilik asoslarini mustahkamlash hamda O'zbekiston Respublikasining intellektual va ilmiy-texnik mustaqilligini ta'minlash, ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-siyosiy hayotimizdagi o'zgarishlar mazmun va badiiy saviyasi jihatidan yangi sifatdagi o'quv adabiyotlarini yaratishni talab etadi. Butun ta'lim tizimini respublikada va chet ellarda ta'lim, fan, texnika, texnologiyalar va iqtisodiyot sohasidagi eng yangi yutuqlar asosida ishlab chiqilgan zamonaviy darsliklar va o'quv qo'llanmalari, shuningdek, o'quvchi yoshlarning ma'naviyatini tarbiyalash va takomillashtirish masalalariga oid adabiyotlar bilan ta'minlash dolzarb masala hisoblanadi.

Bunda o'quv jarayonini axborotlar bilan ta'minlash ta'lim tizimining tuzilmasiga – uning ko'p bosqichlili-giga, izchilligiga va moslashuvchanligiga javob berishi kerak. O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A. Karimov Oliy Majlisning to'qqizinchi sessiyasida o'quv jarayonini axborotlar bilan ta'minlashning muhimligi

haqida shunday degan: “Biz darslik yaratishga eng ilg’or va eng sharaflil vazifa sifatida qarashimiz, yaxshi darslik yaratgan odamlarni boshimizga ko’tarishimiz kerak”. Lug’atlar, shu jumladan pedagogik atamalar lug’atlari, o’quv qo’llanmalarining asosiy komponentlaridan biri hisoblanadi. Shuning uchun ham biz tanlagan “Oliy ta’lim tizimida talabalarining kasbiy sifatlarini shakllantirishda pedagogik atamalarning amal qilishi (pedagogik sikldagi o’quv fanlari misolida)” mavzusi dolzarb hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O’quv lug’atlarining nazariyasini ishlab chiqish o’zining qadimiy tarixiga ega bo’lib, atamalar lug’atini tuzish-gacha rivojlantirilgan; bunday lug’atlarda, avvalo, u yoki bu fanning o’ziga xos xususiyatlari namoyon bo’ladi. Lug’atlar har bir bosh so’z va umuman so’zlik (lug’atga kiritiladigan so’zlar ro’yxati) haqidagi ma’lumotni izlash usuliga ko’ra izohli va namoyishli lug’atlarga bo’linadi. Janrga mos axborot verbal semantizatsiylovchi bo’laklar (so’zlar, so’z birikmalari va h.k.) yordamida ifodalanadigan lug’atlar tushuntiruvchi lug’atlar deb ataladi.

Tushuntiruvchi lug’atlar bir tilli (izohli) va tarjimaviy bo’lishi mumkin. Bunda mavzu nomi birliklari tarjima ekvivalentlari yoki chiqish tilidagi semantizatsiylovchi matn bo’laklari (izohlar) yordamida berilishi mumkin. Chastotali lug’at – tushuntiruvchi lug’atlarning o’ziga xos turi hisoblanadi. Lug’atning bu tipiga xos axborot sonlar yordamida ifodalanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

mustaqillik va demokratiya mafkuralariga, davlatimizning ta’lim masalalari bo’yicha asosiy hujjatlariga – O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi, “Kadrlar tayyorlash bo’yicha milliy dasturi to’g’risida”gi qonunlariga, I. A. Karimovning ilmiy asarlari va chiqishlariga, Sharqning buyuk ensiklopedist-olimlarining mero-siga, jamiyatning ma’naviy madaniyatini tiklashning konseptual g’oyalariga asoslanadi. Tadqiqot atrofimizdagi olam hodisalari va jarayonlarining bog’lanishlari, rivojlanishi, o’zaro bog’liqligi va yaxlitligi haqidagi falsafiy qoidalarga, shaxs va uning rivojlanishining ko’p omilliligi, pedagogik psixologiyaga, didaktik asoslarga hamda metodik tizimga tayanadi.

Tadqiqot quyidagilardan iborat:

- tadqiqotga ilmiy-nazariy yondashuv;
- “pedagogik atamalar” tushunchasining nazariy asoslab berilishi;
- bo’lajak o’qituvchilarni pedagogik atamalardan amaliy faoliyatda foydalanishga tayyorlash mezonlari.

Pedagogik atamalar o’quv lug’atining didaktik asoslarini takomillashtirish jarayoni ilmiy jihatdan asoslab berildi.

O’quv tipidagi ikki tilli atamashunoslik lug’atini yaratishning didaktik tizimini takomillashtirish va undan real o’quv sharoitida foydalanish jarayoni, umuman, didaktik tizimning hamda uning ichki tuzilmalarining tala-balarning tegishli nutq malaka va ko’nikmalariga o’quv-tarbiyaviy ta’siri ko’rsatildi. O’quv-pedagogik jarayonni optimallashtirish yo’llari va shart-sharoitlari, bosqichma-bosqichligi, shakllari, metodlari hamda vositalari (shu jumladan, majmua holda) aniqlandi. Talabalarining leksik materialni o’rganishi bo’yicha tavsiyalar, innovatsion metodlar va eng yangi metodik qo’llanmalardan foydalanilgan holda o’tiladigan nostandart darslar seriyasi ishlab chiqildi. O’zbek tilidagi o’quv tipidagi atamashunoslik lug’atini takomillashtirish va taqdim etish, tala-balarning pedagogik atamalarni hamda nutq ko’nikmalarini o’quv lug’atiga tayangan holda o’zlashtirishi bo’yicha tavsiyalar ilmiy jihatdan asoslandi. Nazariy va didaktik tadqiqot natijalari, xulosalari, tadqiqot davomida ishlab chiqilgan dissertatsiya materiallari oliy o’quv yurtlarida maxsus kurslar bo’yicha mutaxassislik fanlarini o’zlashtirish jarayonida pedagogik atamalarning ikki tilli lug’atlarini takomillashtirishda, talabalar uchun ma’ruzalar va amaliy mashg’ulotlar materiallarini tayyorlashda, o’qituvchilar malakasini oshirish kurslarida, shuningdek, butun ta’lim tizimi o’qituvchilari tomonidan foydalanilishi mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mashg’ulotlarda nutq xulqining modeli, shuningdek nutq faoliyatining asosiy hamda murakkab turlarida malaka va ko’nikmalarni shakllantirish hajmi va ketma-ketligini ko’rsatib beradi. Masalan, quyi kurs talabalari nafaqat konspektlar, balki o’z tengdoshlariga xatlar ham yozishlari shartmi? Pedagogika oliy o’quv yurtlarida 2-kurs talabalariga pedagogikani o’qitishda malaka va ko’nikmalarni birinchi navbatda shakllantirish zarurmi? Talabalar kasbiy o’qitish kurslarida qanday malaka va ko’nikmalarining bir-biriga bo’ysunadigan tartibdagi ro’yxati tuziladi va ularni pedagogika darsligida shakllantirish tartibi aniqlanadi? Agar darslik o’quv fanini o’zlashtirish-ni boshlang’ich bosqichi uchun mo’ljallangan bo’lsa, u holda nutq faoliyatining har bir turida belgilangan malaka va ko’nikmalar yig’indisini hosil qilishga talaba tayyorligini tekshirish uchun kirish darsi (bir necha dars

ham bo'lishi mumkin) ko'zda tutilgan bo'lishi kerak. Darslikning keng ma'nodagi mavzusi (maktab darsligidagi umumiy ta'limiy va tarbiyaviy mavzular, oliy o'quv yurti darsligidagi kasbiy va maxsus mavzular, talabalarni kasbga o'qitish sohasidagi xulqiy mavzular va h.k.), shuningdek uning mamlakatshunoslikka yo'naltirilganligi avval umumiy ko'rinishda aniqlanadi (masalan, fan tarixi, texnika bugun va ertaga, turmush manzaralari, maxsus jurnallardan olingan maqolalar). So'ngra katta hajmli va puxta manba-matnlarni to'plash jarayoni boshlanadi. Masalan, darslik ustida ishlash davomida o'quv matnlari va dialoglar, topshiriqlar, alohida mashqlar yaratishda asos bo'lib xizmat qiluvchi matn materiallarini shartli ravishda shunday atash mumkin.

Matnlarning janrlari va manbalari turli-tuman yoki qat'iy cheklangan bo'lishi mumkin. Biroq darslikning barcha matnlariga umumiy psixologik va metodik talablar ajratib ko'rsatiladi: matn talabalar uchun qiziqarli bo'lishi – o'quv faniga oid yangi, his-tuyg'ularga boy, baholovchi yoki irodani qo'zg'atuvchi ma'lumotlarga ega bo'lishi, kompozitsion yoki mantiqiy tuzilishga ega bo'lishi, mamlakatshunoslik yoki lingvomamlakatshunoslikka oid ma'lumotlarga ega bo'lishi kerak.

Tanlab olinadigan matnlar bir xil va nasihatomuz bo'lmasligi, hatto o'qitishning boshlang'ich bosqichi uchun o'quv materialida ham muallifning individual xususiyatlari saqlanib qolishi kerak; muallif yoki matn manbasiga (gazeta, jurnal, ensiklopediya va h.k.) havolalar berish o'quv materialining ishonchliligini oshiradi va demak, talaba uchun qo'shimcha motivatsiya yaratadi. Va nihoyat, darslik matnlari mamlakatimizning turmush tarzini ifodalovchi muhim yaxlit manbani tashkil etadi. Ish jarayonida butun matn materialiga ikki-uch marta qaytish, bunda uning mazmun jihatini va hajmini qayta tekshirish zarur. Shuning uchun ham dastlabki matn materiali avval darslik matnlariga, shuningdek uncha katta bo'lmagan matn-ma'lumotlar, matn-syujetlar, matn-vaziyatlar va h.k. asosida qurilgan topshiriqlar va mashqlarga bo'lgan real ehtiyojdan ortiq bo'ladi. Bu ishlar o'quv tipidagi lug'atni yaratish uchun tayyorgarlik bosqichi hisoblanadi. Lug'atning atamaviy materialini tanlab olish bir necha bosqichdan iborat bo'lib, lug'atdagi leksik materialning sifat va miqdoriy tarkibi ma'lum darajada o'qitish bosqichida aniqlanadi. O'qitishning jadallashtirilgan (prodvinuti) bosqichi uchun leksik material funksional-stilistik asosda tanlab olinadi va tuzatish kurslarida mustahkamlanadigan guruhlar (plastlar) ajratiladi. Lug'atdagi leksik materialning miqdoriy tarkibi o'qitishning maqsad va sharoitiga bog'liq bo'ladi.

Odatda metodistlar ilgari surilgan bosqich uchun 3500 birlikdan iborat leksik minimumni belgilab oladilar. Leksika miqdori odatda lug'at uchun emas, balki o'qitish bosqichi uchun belgilanishini ta'kidlab o'tamiz va u leksik boylikka moslashtiriladi [Denisov va b.]. Ma'lumki, lug'at uchun va o'qitishning ilgari surilgan bosqichi uchun leksik tarkibdan ko'ra, tadqiqotchilar guvohlik berishicha, real lug'at boyligini 5 martadan ko'proqqa oshiradigan potensial (salohiyatli) lug'at boyligi muhimroq hisoblanadi. Ilgari surilgan bosqich lug'ati uchun atamalarning asosiy qismi odatda tegishli chastotali (so'zlarning tez-tez qo'llanilishi) lug'at ro'yxatlari asosida tanlab olinadi. "Matnning statistik tuzilmasining umumiy qonuniyatlaridan biri shundan iboratki, matn va til xususiyatlaridan qat'iy nazar, tez-tez qo'llaniladigan so'zlarning nisbatan kichik guruhi tez-tez ishlatiladigan so'zlarning katta qismini qamrab oladi. Masalan, 1000 ta tez-tez qo'llaniladigan so'zlar barcha qo'llaniladigan so'zlarning o'rtacha 65-70% iga, 2500 ta tez-tez qo'llaniladigan so'zlar 70-80% iga to'g'ri keladi" [Frumkina, s. 15]. Yuqorida aytib o'tilganidek, ro'yxatni keyingi ishlab chiqish o'qitish bosqichi bilan belgilanadi. Ilgari surilgan bosqich uchun leksikaning avvalgi bosqichda o'zlashtirilgan hajmini, shuningdek lug'at va til topqirligining shakllanganlik yoki shakllanmaganlik darajasini aniqlab olish zarur bo'ladi. Lug'at mualliflari ilgari surilgan o'qitish uchun talabalarining berilgan toifasiga mo'ljallangan ro'yxat ko'rinishidagi lug'atga ega bo'lishi (olishi yoki yaratishi) kerak. Tez-tez ishlatilish mezonini asosida tanlab olingan so'zlar massiviga mavzuviy hamda kommunikativ tamoyillar, shuningdek metodik jihatdan maqsadga muvofiqlik tamoyili asosida tanlab olingan so'zlar qo'shiladi.

Mavzuviy va kommunikativ zarur bo'lgan leksika manbalari – tanlangan o'qitish tipi uchun dolzarb bo'lgan muloqot sohasi, mavzular va vaziyatlardir. Fan va texnikaning turli sohalari mutaxassislariga mo'ljallangan darsliklar uchun mavzuviy leksika manbai sifatida atamalar lug'atlaridan foydalaniladi. Leksik tarkib bilan bir vaqtda nutqning tegishli o'quv funksional uslubiga xos bo'lgan so'z hosil qiluvchi modellarni ham tanlab olish metodik jihatdan maqsadga muvofiqdir. Lug'atning leksik ro'yxatini tuzishning so'nggi bosqichi – lug'atni darslik uchun tanlab olingan matnlarning leksik tarkibi bilan solishtirishdir. Leksik massivlarning deyarli mos tushishi matnlar qoniqarli tanlab olinganligidan dalolat beradi. Bu bosqichda matn hosil qiluvchi yoki o'tuvchi, ya'ni tuzilgan ro'yxatga kirmagan, biroq matn syujeti yoki voqealarning mantiqiy rivojlanishi tushunarsiz bo'lib qoladigan so'zlar aniqlanadi. Bunday so'zlar lug'atga kiritilishi kerak, lekin ularni o'zlashtirilishi majburiy bo'lgan so'zlar qatoriga, ya'ni faol lug'at tarkibiga kiritish shart emas. Bunday so'zlar miqdori 2% dan oshmasligi kerak. Shundan so'ng muallifning asosiy vazifasi – tayyorlangan materialni o'rgatuvchi tizim sifatida shakllantirish, izohlash, bo'lajak lug'at matnini ochib berish, lug'at modelini qurish, ya'ni o'qitish metodi va usullarini aniqlashdan iborat. Bu avvalo pirovard maqsad yo'lida erishilishi yoki hal qilinishi kerak bo'lgan oraliq maqsad va vazifalarni belgilashni, nutq faoliyatining turli ko'rinishlarida berilgan malaka va ko'nikmalar qaysi materialda va qanday ketma-ketlikda shakllantirilishini aniqlashni, diqqat-e'tibor va xotira mexanizmlarini rivojlantirishni qanday amalga oshirishni, qanday mashqlar tizimi zarur nutq xulqining shakllanganligini ta'minlashini anglatadi [Passov; Sosenko; Skalkin; Motina].

Zamonaviy lug'atdan foydalanib o'tiladigan mashg'ulot o'rgatuvchi birlik sifatida quyidagi asosiy qismlarning birligi bilan tavsiflanadi:

- 1) maqsadli qurilma;
- 2) mashg'ulot maqsadlarini qamrab oluvchi atamashunoslik materialining ma'lum porsiyasining (qismining) taqdimoti;
- 3) nutq mashqi;
- 4) ko'chirish ko'nikmalarini hosil qiluvchi mashq.

Bu qismlar birgalikda umumiy o'qitish oldida turgan murakkab kommunikativ maqsadlarning bir qismi sifatida muayyan kommunikativ vazifani hal qilish imkonini beradi. Dars vaqtida talaba hamda o'qituvchi faoliyatida aniq chegaralarning belgilab berilishi zamonaviy mashg'ulotning o'ziga xos xususiyatidir. Talaba hamda o'qituvchi uchun ikkita alohida kitob yaratilishi materialning o'zlashtirilishiga rahbarlik qilish muammosini yanada muvaffaqiyatli hal qilish imkonini beradi. Bu holda muallif pedagogik amaliyotida to'plangan va lug'atdan samarali foydalanishga sezilarli darajada yordam beradigan aniq metodik usullarni taklif qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Talabalar, ularning his-tuyg'ulari, mashg'ulotlardagi faollik darajasini kuzatish, ular bilan darsgacha va darsdan keyin o'tkazilgan suhbatlar, anketa so'rovnomalari natijalarini o'rganish va tahlil qilish quyidagicha xulosa chiqarish imkonini berdi: asosiy maqsadli yo'nalishlar bo'yicha: Talabalarning o'zbekcha o'quv lug'atidan, uning tuzilishi va o'tkazilishining didaktik hamda metodik tamoyillaridan, atamalarni o'rganish, yangi materialni mustahkamlash, undan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishning bosqichma-bosqichligidan, bu bosqichlar jarayonini takomillashtirishdan, pedagogik jarayonni rejalashtirishdan, o'rganilayotgan atamalarning didaktik jihatdan to'yintirilganligidan, uning tarbiyaviy imkoniyatlaridan, tushunariligi hamda talabalar kuchi yetadigan darajadagi murakkabligidan, pedagogik atamalardan yozma va og'zaki foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishdan, turli metodlar, ularning xilma-xilligidan, eng yangi vositalardan, ularning metodlar, usullar va vositalardan foydalanishdagi moslashuvchanligi va variativligidan, shuningdek, ularning bir maqsadga qaratilganligidan foydalanishi aniqlandi. Talabalarning ma'lum ko'nikmalari "oddiydan murakkabga" tamoyiliga asoslanib tuzilgan mashq va topshiriqlar jarayonida shakllantiriladi. Bu ko'nikmalarni rivojlantirishning asosiy metodlari bosqichma-bosqichlik, majmuaviylik, tizimiylik hamda og'zaki usullardan yozma va amaliy-nutqiy usullarga sekin-asta o'tishdan iborat.

Ekspirimentda nafaqat o'zbekcha o'quv lug'atining didaktik asosi, balki uning o'quv amaliyotida qo'llanilishining didaktik asoslari (tizimiyli) va metodik tizimi pedagogika fanidan dasturiy material hamda amaldagi darsliklarga tayangan holda aprobatsiya qilindi.

Quyidagi didaktik va metodik tizimlar takomillashtirildi: talabalarning o'quv lug'ati bilan ishlashga bo'lgan qiziqishini faollashtiruvchi motivatsion ta'sir tizimi; mashg'ulotlarning konkret mavzularini ochib berish, masalan, pedagogik atamalaridagi farqlar va qarama-qarshiliklarning talabalarni darslik va o'quv tipidagi o'zbekcha alifbo lug'ati ustida ishlashga yo'naltiruvchi mosligini o'rganish.

Ekspiriment jarayoniy didaktik asoslarni takomillashtirish talabalarning bilim, malaka va ko'nikmalariga ijobiy ta'sir ko'rsatishini isbot qildi. Talabalarning bo'lajak faoliyatini modellashtirish natijasida muloqot sohalari va vazifalarining ro'yxati tuziladi, har bir soha ichida talabalarning ijtimoiy rolini tahlil qilish asosida muloqot mavzulari va holatlari yanada aniq belgilab berilishi mumkin. Ro'yxatlar real muloqotni kuzatish, anketa so'rovlari o'tkazish, mutaxassislardan maslahat olish orqali tuziladi. Ma'lum ijtimoiy toifalarning xatti-harakatlari, kommunikatsiya ishtirokchilarining intensiyalari (kommunikativ maqsadlari), mumkin bo'lgan nutqiy javoblari va odatdagi dialog olib borish taktikasi qadam-baqadam bayon qilinadi.

O'z oldiga og'zaki nutq muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishni maqsad qilib qo'ygan darslikda nutq etikasidan (madaniyatidan) foydalanishni yuzaga keltiruvchi vaziyatlar albatta mavjud bo'lishi kerak. Bunda nafaqat rasmiy ijtimoiy rollar – talaba-amaliyotchi, stajor-ishlab chiqaruvchi, stajor-tadqiqotchi, ishlab chiqarish ta'limi o'quvchisi, yo'lovchi, xaridor, tomoshabin va h.k., balki norasmiy rollar – o'g'il, aka yoki uka, it egasi, guruhning norasmiy yetakchisi, do'st, tanish-bilish, havaskor qo'shiqchi va boshqalarni ham qamrab olish zarur. Atamashunoslik materialini tuzishda yuqoridagidek bayon qilish asosida dialog birliklarining til tiplari ishlab chiqiladi va o'zbek tilining etik-nutqiy vositalari to'plami shakllantiriladi. Talabalar ko'p vaziyatlarda, masalan, ijtimoiy va madaniy sharoitlarda ijtimoiy va nutqiy xulqqa ega ekanliklarini, mutaxassislar esa muloqotning kasbiy sohasida ham shunday xususiyatlarga ega ekanini nazarda tutish kerak. Muloqot taktikasi turlarining xilma-xilligi o'quv lug'atining metodik jihatini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. – 175 b.
2. Karimov I. A. Barkamol avlod orzusi. – T.: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2000. – B. 15.
3. Подласый И. П. Педагогика: Учебник для вузов. Новый курс. В 2 кн. Кн. I. Общие основы. Процесс обучения. – М.: Владос, 1999. – 574 с.
4. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – М., 2000. – № 2. – С. 3–10.
5. Фрумкина Р. М. Словарь-минимум и понимание текста // Русский язык за рубежом. – 1967. – № 2.
6. Xasanboyev J., To'rakulov X., Haydarov M., Xasanboyeva O., Usmanov N. Pedagogika fanidan izohli lug'at. – T.: Fan va Technology, 2009. – 672 b.
7. Мильруд Р. М., Максимова И. Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – М., 2000. – № 4. – С. 9–15.
8. Муродова У. Д. O'quv jarayonini leksikografik ta'minlash mezonlari // Maktabgacha va maktab ta'limi. – 2025. – № 1. – Б. 635–638.
9. Murodova U. D. O'quv lug'atlarini yaratish nazariyasi va amaliyoti o'quv leksikografiyasining asosiy bo'limidir // TDPU ilmiy axborotlari. – 2024. – № 10. – Б. 72–81.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.